

Kommittémotion

Motion till riksdagen: 2014/15:2664

av Cecilia Widegren m.fl. (M)

Svensk hälso- och sjukvård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att under denna mandatperiod fortsätta arbetet med att säkra en hög kvalitet och god tillgänglighet inom hälso- och sjukvården, omsorgen och socialtjänsten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla utförare, oavsett driftsform, bör räkna med en likvärdig och strikt tillsyn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast under denna mandatperiod utveckla och öppna upp vården så att människor tar en mer aktiv roll för sin egen hälsa.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast möjligt minska och effektivisera det administrativa arbetet för att få mer tid till patienterna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att äldre som behöver hemtjänst ska ha laglig rätt att välja vem som ska anordna den under denna mandatperiod.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten snarast under denna mandatperiod bör ta initiativ till att tillsammans med huvudmännen se över de olika regelverk som påverkar personalen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att under denna mandatperiod stimulera och uppmuntra innovatörer att ta fram nya läkemedel och medicinska produkter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra att alla som arbetar inom hälso- och sjukvården under denna mandatperiod ska erbjudas möjligheter till vidareutbildning.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast se över möjligheten att stimulera till att riva pyramiderna/hierarkierna i hälso- och sjukvården samt omsorgen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående utveckla vårdvalet för att främja mångfalden och stärka patienternas ställning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att under denna mandatperiod möjliggöra att hälso- och sjukvården, omsorgen och socialtjänsten regelbundet erbjuder fysisk träning på arbetstid.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att äldre och anhöriga snarast möjligt under denna mandatperiod ska ha tydliga rättigheter och valmöjlighet som tillämpas lika i hela landet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att medarbetare i den mån det är möjligt ska kunna gå upp eller ned i arbetstid.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående utveckla lagen om valfrihetssystem (LOV).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast under denna mandatperiod utveckla lagen om valfrihetssystem även inom andra områden som exempelvis funktionshindersverksamhet, specialistvård, rehabilitering och psykiatri.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att under denna mandatperiod tillsätta en utredning om att se över ersättningssystemet inom hälso- och sjukvården.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samhällets insatser ska fokuseras på att minska tillgången till droger.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som har fastnat i missbruk ska få den hjälp och det stöd som behövs.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortsätta att utveckla det förebyggande arbetet för att minska risken för ohälsa.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att mödrahälsovården, barnhälsovården, tandvården, förskolorna och skolorna tidigt och snabbt ska fånga upp barn med risk att hamna i olika former av utanförskap.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en timmes rörelse om dagen i skolan eller på fritis.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra tätare hälsosamtal upp till 18 års ålder och genomföra åtgärder mot mobbning.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra livsstilsförändring på recept.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast fortsätta att utveckla det personliga hälsokontot.

Motivering

I dag begränsas många människor i Sverige av ohälsa. Det är utan tvivel ett samhällsproblem att så många tvingas till ett socialt och ekonomiskt utanförskap på grund av ohälsa. Varje politiskt parti som aspirerar på att ha svar på framtidens problem och utmaningar behöver också finna moderna svar på frågan om hur vi skapar det hälsosamma Sverige.

Hälsan är individuell men samtidigt är människors ohälsa även en utmaning för samhället. Den egna hälsan är ett personligt ansvar men samtidigt är det viktigt att se att det finns människor som av olika anledningar och under kortare eller längre period inte klarar av att bära det ansvaret själv. Då behöver politiken stödja, fänga upp och underlätta ett hälsosamt liv. Det är angeläget att klara av att särskilja hälsa och sjukvård för att rätt reformer ska möta rätt samhällsproblem. Det är viktigt att ha som ambition att hitta lösningar för att stödja och ge fler människor verktygen att leva hälsosamt för att må bättre, motverka och om möjligt skjuta upp sjukdom.

Forskning visar ett tätt samband mellan att vara i utanförskap och en ökad risk för ohälsa. Det är därför centralt att vi utvecklar jobbpolitiken till att också omfatta hälsa. Varje satsning på arbete är också i förlängningen en satsning på en bättre hälsa. Ett parti utan lösningar för ett mer hälsosamt Sverige kan inte heller ha en fullständig politik för full sysselsättning.

Ett annat angeläget perspektiv är att ohälsan i Sverige ser väldigt olika ut. Det finns stora skillnader i hur bra eller mindre bra vi människor mår. För att stärka chanserna till ett hälsosamt liv för alla behövs det tydliga hälsosatsningar i de tidiga välfärdsverksamheterna såsom t ex mödravård, barnhälsovård, distriktssköterskans

förebyggande arbete, förskola och skola inte minst. Samtidigt är hälsoutmaningarna bredare än så. Det handlar också om äldre som är ofrivilligt ensamma när inkluderande aktiviteter och trygghet saknas.

KVALITET I VÅRD OCH OMSORG

En trygg välfärd för alla

Sverige ska ha en trygg gemensam välfärd. För Nya moderaterna handlar en utvecklad välfärd om rättvisa och frihet. Människor ska kunna känna sig trygga med kvaliteten i sjukvård och omsorg. Den som drabbats av sjukdom eller skador ska ges den vård, hjälp och rehabilitering som behövs för att tillfriskna och finna vägar tillbaka till arbete. Skolan och förskolan ska ge barn och unga en bra start i livet och lägga grunden för arbetslivet. Äldreomsorgen ska hålla en god kvalitet och inge förtroende hos både äldre och anhöriga. Välfärdens verksamheter och tjänster ska vara av god kvalitet och rikta sig till alla som behöver dem. Grunden är en solidarisk och offentlig finansiering. Många reformer har genomförts för höjd kvalitet, mer valfrihet och ökad tillgänglighet. Alliansregeringen har tagit ansvar för välfärdens finansiering genom den ekonomiska krisen. Vi kommer vara drivande i att utveckla och stärka välfärden ytterligare.

Ordning och reda i välfärden

Ordning och reda i välfärden är en förutsättning för att säkra hög kvalitet och god tillgänglighet. Arbetet för att förbättra välfärdens innehåll är betydligt mer angeläget än frågan om driftsformer eller vem som är huvudman. Ordning och reda i välfärden bygger på att alla aktörer lever upp till gällande lagar och regler, förvaltar de gemensamma resurserna på ett effektivt sätt, värnar tillgängligheten samt kontinuerligt arbetar för att förbättra kvaliteten. Tydliga krav som upprätthålls genom en effektiv tillsyn säkerställer att välfärden möter människors behov. Vi anser att alla utförare av välfärd, oavsett driftsform eller huvudman, ska räkna med en likvärdig och strikt tillsyn.

Att skapa öppenhet för att goda idéer effektivt ska spridas mellan och inom olika välfärdsverksamheter, samt drivkrafter för ett ständigt arbete med kvalitetsförbättringar, är avgörande för att utveckla välfärden och stärka likvärdigheten. Inom välfärden bör allmänintresset och möjligheter till insyn vara vägledande oavsett driftsform.

Motiverade och välutbildade medarbetare är grunden för att säkra en hög kvalitet inom alla delar av välfärden. Inte minst gäller det också att ha goda ledare och chefer inom det offentliga. Alla Sveriges kommuner och landsting och regioner bör ge möjlighet till

egenmakt inom välfärden. Detta bör först och främst ske genom egna kommunala processer då det lägger grunden för en översyn av kvalitetsarbetet och resursutnyttjandet inom välfärden. Det viktiga är inte att en viss typ av modell införs i alla kommuner utan att varje kommun värnar sina invånares möjlighet att påverka och välja.

För Nya moderaterna är det självklart att hälso- och sjukvård ska vara tillgänglig för alla på lika villkor. Människor ska ha möjlighet till eget inflytande och känna trygghet i att den vård som ges är av högsta kvalitet. God patientsäkerhet, bra tillgänglighet och professionellt bemötande ska känneteckna hälso- och sjukvården och den ska ges med valfrihet, respekt och trygghet som ledord.

Vården behöver också bli bättre på hälsofrämjande och förebyggande arbete. Att fler människor tar en mer aktiv roll i vården och för sin hälsa är en positiv utveckling som ska understödjas, men det kräver nya arbetssätt från såväl medarbetare som politiker på olika nivåer. För att möta framtidens utmaningar behöver politiken bli bättre på att tillsammans med medarbetarna skapa förutsättningar för att utveckla sjukvård och omsorg. Tillsammans måste vi bli bättre än i dag säkerställa att våra gemensamma resurser används på ett effektivt sätt. Genom välutvecklad målstyrning och att ge medarbetarna utrymme att lägga mer tid på patienter snarare än administration skapas möjligheter att förbättra såväl vård som arbetsmiljö.

Genom bättre samordning med patienten i centrum och ett ledarskap som fokuserar på att minimera vårdskador och eliminera kvalitetsbrister kan befintliga resurser användas bättre. Vidare menar vi att aktiva insatser i form av vård och rehabilitering är nödvändigt för att undvika långvariga sjukskrivningar. Medarbetarna inom sjukvården arbetar varje dag för att förbättra kvaliteten på den vård som ges. Med moderna vårdinformationssystem blir det möjligt att samla in, analysera och publicera data på helt nya sätt. Genom att öppet publicera kvalitetsdata får också patienter möjlighet till större eget inflytande. Det är en positiv utveckling att fler människor kan göra välinformerade val om var de vill söka vård.

Det är en välkommen utveckling att vi som EU-medborgare har rätt att välja vård fritt inom Europa. Det ger såväl patienter som vårdgivare helt nya möjligheter. Genom att erbjuda tjänster som är attraktiva och lockar till sig patienter från andra delar av Europa kan svensk sjukvård utvecklas ytterligare. Svenska innovatörer har länge varit framgångsrika i att ta fram nya läkemedel och medicintekniska produkter som bidragit

till bättre vård och högre välbefinnande. Vi ser att svensk sjukvård kan följa i samma spår. Vi ska forma omsorgs- samt hälso- och sjukvårdsorganisationer som bättre tar till vara medarbetarnas kunskaper och kompetens. Vår ambition är att alla som jobbar inom välfärden ska erbjudas möjligheter till vidareutbildning. Det gör inte bara jobben mer attraktiva, utan förfinar också kunskaperna och utvecklar behandlingsmetoderna.

Eftersom människor är olika är vi övertygade om att välfärden bättre kan möta befolkningens behov om den präglas av mångfald. Det innebär att vi gärna ser att kvinnor och män som jobbar i välfärden ges goda möjligheter att själva bli entreprenörer inom vård och omsorg. Det är angeläget att fortsätta utveckla vårdvalsmodeller som stärker patienten samtidigt som mångfalden främjas. Detta synsätt är tvärt emot inställningen som den nya vänsterregeringen har, att minska patientens frihet genom att ta bort det obligatoriska vårdvalet inom primärvården genom att avskaffa lagen om valfrihetssystem (LOV). Vårdvalet är även viktigt för medarbetarna som får bättre karriärvägar och fler arbetsgivare att välja mellan. Vi vill se en utveckling av LOV även inom andra områden som exempelvis fler delar inom funktionshinderverksamheter, specialistvård, rehabilitering och psykiatri. Flera landsting har redan med stor framgång för patienterna påbörjat arbetet med LOV inom specialistvård. Vi vill se att fler patienter får denna möjlighet att själva kunna påverka valet av utförare.

Medarbetare i fokus

Vårdens kvalitet blir högre när medarbetarna är nöjda med sin arbetssituation. Andelen övertid fortsätter att öka, vilket är en faktor som påverkar hur personalen mår. Vården präglas även av hög arbetsbelastning, stress, oro för nedskärningar och känslan av att inte hinna med. Det kan upplevas frustrerande att inte alltid kunna ge alla patienter den tid de behöver. Därför bör staten ta ett initiativ till att tillsammans med huvudmännen se över de olika regelverk som påverkar personalen, allt för att det skulle kunna leda till att personalen mår bättre.

Trots att flera kvinnodominerade yrken inom både vård och omsorg dagligen innefattar hårt fysiskt arbete och tunga lyft är det inte självklart att medarbetare erbjuds förebyggande träning. Inom andra mansdominerade yrkesgrupper som t ex polis, försvar eller brandkår är det naturligt och en viktig del att erbjuda medarbetarna träning på arbetstid. Moderaterna anser att yrken med fysiskt krävande arbetsuppgifter och där kommun, landsting eller stat är arbetsgivare bör erbjuda fysisk träning på arbetstid.

Att låta olika yrkeskategorier fördela jobbet och dra nytta av varandras kompetenser utvecklas stort inom flera sektorer. För vården skulle det kunna innebära att vårdkedjan flyter på bättre. Därför tror vi på ett ökat samarbete för att avlasta vårdtyngda yrkesroller.

Ersättningsmodeller i sjukvården

Svensk hälso- och sjukvård behöver likt andra länder förbättra möjligheterna för fri etablering. Detta för att få bukt med den bristande tillgängligheten och för att fortsätta stärka kvaliteten i vården. Därför bör en reformering av ersättningsmodeller till olika utförare tas fram. Fokus måste vara utifrån patienten i centrum och individens fria val, detta leder till en mer modern, rättvis, konkurrensneutral och sjukvårdseffektiv ersättningsprincip.

Det personliga hälsokontot – ”HälsaFörMig”

Det personliga hälsokontot ”HälsaFörMig” som håller på att utvecklas ska ge varje person möjlighet att öka patientinflyandet och underlätta kontakter med hälso- och sjukvårdens olika verksamheter. Varje person kan på ett enklare sätt följa sin hälsosituation och få en överblick över relevant information, behandlingar och vaccinationer med mera. Målgruppsanpassad information och specialanpassade webbtjänster är ett komplement till generell information. Det är upp till varje person om och vilka uppgifter som ska finnas på det personliga hälsokontot. Vi ser en potential i att fortsätta utvecklingen av hälsokontot till att innehålla information om friskvårdsaktiviteter i personens närliggande område. Till exempel bör kommuner ges möjligheten att redogöra för vilka idrotts- och friluftsföreningar som finns inom kommunen, samt förmedla andra viktiga hälsokontakter för att underlätta för människor att ta del av.

Att genomföra livsstilsförändring på recept

Fysisk aktivitet på recept inom sjukvården har ökat rejält de senaste åren. Allt fler läkare skriver i dag ut fysisk aktivitet på recept i stället för läkemedel. Enligt Västerbottens läns landsting visar flera studier att mellan 50 och 68 procent av patienterna följer ordinationen om fysisk aktivitet på recept. Andra studier visar liknande resultat, vilket tyder på att patienter tar recept med fysisk aktivitet på allvar. Det finns också många framgångsrika exempel på hur kultur på recept bidrar till att hjälpa människor i rehabilitering från sjukdom och annat utanförskap. Detta koncept

skulle kunna vidgas till viktninskning på recept eller kanske ännu hellre livsstilsförändring på recept för att förstärka betydelsen av en ohälsosam livsstils konsekvenser för hälsan och för att göra fler människor benägna att ändra rutiner för ett mer hälsosamt liv.

Äldres hälsa

Sverige ska vara ett bra land att åldras i. Ett land där varje människa räknas och där vi tar tillvara på de erfarenheter och den kompetens som finns hos dem som levt lite längre. Det innebär inte bara att äldre ska ha en rimlig ekonomisk situation utan också att man ska känna trygghet, gemenskap och delaktighet i samhället.

Det är viktigt att visa förståelse och respekt för att äldre inte är en homogen grupp med samma behov och önskemål. Politiken måste såväl klara av att ge vård och omsorg av hög kvalitet till den som behöver det, som att möta utvecklingen med allt mer friska och självständiga äldre. Nya moderaterna är därför en tydlig röst för en modern syn på åldrande och äldre människor. Vår grundinställning är att äldreomsorgen även i fortsättningen ska vara gemensamt, solidariskt finansierad via skatten, präglad av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande, samt vara tillgänglig för alla som är i behov av den. Därför anser vi att alla äldre människor som behöver hemtjänst ska ha laglig rätt att kunna välja vem som skall anordna den.

Att bli äldre handlar för många om att gå från att vara oberoende och självständig till att i ökande utsträckning behöva hjälp av sin omgivning. Detta ställer krav på omsorgsfulla bedömningar av hjälp- och stödbehov i varje enskilt fall. Hur omsorgen utformas påverkar livskvaliteten för både äldre, anhöriga och de som funderar på vad som händer den dagen de själva behöver hjälp. Grunden för dessa bedömningar måste vara respekt och en inställning att varje människa är en egen individ, med egna tankar, önskemål och intressen som har rätt till en god livskvalitet. Inom hela välfärdsområdet ökar fokus på individens rättigheter och att möta olika individuella behov. Utvecklingen med fler aktörer och alternativa driftsformer inom välfärdsområdet ökar i takt med att olika reformer får genomslag. Detta är positivt. Äldre och anhöriga ska ha tydliga rättigheter som tillämpas lika över hela landet och genom egna val kunna styra över vilket innehåll de olika välfärdstjänsterna ska ha.

Det är viktigt att stödet för äldre att fortsätta leva ett aktivt liv och även behålla ett yrkesliv finns. Många äldre vill och kan jobba allt längre om förutsättningarna för

exempelvis flexibblare arbetstider finns. Det måste bli enklare och mer naturligt att kunna gå både upp och ned i arbetstid.

Bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning ska precis som alla andra kunna vara delaktiga i livets olika delar. Det behövs nya former för att fler med funktionsnedsättning ska ha en bättre vardag och för att möjliggöra delaktighet på arbetsmarknaden och i samhället. Kommunerna har stora möjligheter och krav på sig att åtgärda bristande tillgänglighet. Inte minst med tanke på den nya lagen om bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund som träder i kraft den 1 januari 2015. I det pågående arbetet för ökad tillgänglighet är en öppen dialog mellan kommunen, de berörda, deras anhöriga och olika handikapporganisationer värdefull för alla parter. Nya moderaterna arbetar för att det ska finnas en mångfald av lösningar, och i de fall då den egna kommunen inte räcker till ska det finnas samverkansmöjligheter. Inom ramen för lagen om valfrihetssystem, LOV, ges goda förutsättningar att införa valfrihetsmodeller för till exempel boende, hemtjänst och daglig verksamhet. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, ska underlätta för de som omfattas av lagen att få ett bra liv med hög livskvalitet.

Inga barn får glömmas bort

Det är föräldrarna som i första hand ansvarar för sina barn men vi har under lång tid byggt upp gemensamma strukturer för att höja levnadsnivån för alla barn. Dessa generella välfärdsinsatser kommer alla till del oavsett familjens inkomst, bakgrund eller bostadsort. Barnavårdscentraler, förskolor och skolor bidrar till att ge föräldrar ett generellt stöd genom sin verksamhet. Till det kommer barnbidrag, subventionerad tandvård och sjukvård samt, i de fall där föräldrarna separerar och någon inte tar sitt ekonomiska ansvar, underhållsstöd som syftar till att i någon mån ge ekonomiska förutsättningar för barnen.

Dessa generella insatser är bra för alla barn. Framför allt finns det mycket som tyder på att en högkvalitativ och pedagogiskt ambitiös förskola är extra viktig för utsatta barn. Detta är en grundförutsättning för allas möjlighet till social rörlighet, att alla barn ges möjligheten att forma sina egna liv och göra sina egna val. Ett av de viktigaste resultaten av den svenska jämlikheten är idén om att alla barn ska få sin egen individuella chans.

Nya moderaterna bygger vidare på detta. Det gäller inte minst för dem som invandrar till Sverige. Huvudfokus måste vara att invandrade föräldrar snabbt kan försörja sig och sina barn genom eget arbete. Men vi måste även tydligt slå fast att vi har samma ambitioner för nyanlända barn som vi har för barn födda här. Utgångspunkten för detta arbete måste vara att genom förskolan och skolan ge ett tidigt lärande och hjälp att komma ikapp när det gäller språkutveckling, läsande och skrivande. Även när det gäller barn som far illa vill vi driva en tydlig linje som tar sin utgångspunkt i barnens bästa. Frågor om samhällets insatser för barn som far illa är oerhört viktiga för både de barn som är föremål för insatserna som för samhället i stort. Vi måste fortsätta ta dessa frågor på största allvar.

Balans mellan mat och rörelse

Intresset för mat och motion är stort. Tidningar, internetsidor och böcker med råd och nyheter vad gäller mat och motion avlöser varandra med olika recept, dieter, träningsmetoder och uppmaningar. Det är lätt att känna förvirring då kostråd som ena dagen lyfts fram som föredömen förkastas dagen efter. Debatten är tidvis högljudd och påträngande. Många upplever att det i princip är omöjligt att veta vad som är rätt. Risken är att denna splittrade bild av sanningar skapar en uppgivenhet och riskerar att människor struntar i att ta till sig av fakta som kan bidra till ett hälsosammare liv. Här spelar berörda myndigheter en viktig roll i att noggrant följa forskning och utveckla rekommendationer som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet. Myndigheter ska inte ägna sig åt trendmässig opinionsbildning utan människor ska kunna lita på att de rekommendationer som kommuniceras från myndigheter som har i uppdrag att bidra till stärkt hälsa också vilar på vetenskaplig grund.

Precis som många andra länder står Sverige inför flera utmaningar på grund av övervikt och fetma. Övervikt och fetma är förenat med hälsorisker som ökad risk för att drabbas av exempelvis högt blodtryck, hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Det finns också ett starkt samband mellan övervikt och ett antal cancerdiagnoser. Psykiska besvär som depression är också vanliga hos personer med fetma eller överviktsproblematik. Övervikt förekommer oavsett utbildningsnivå medan fetma är vanligare bland personer som har kortare utbildningsbakgrund än bland personer som har längre utbildning. Skillnaderna vid fetma och övervikt är också större mellan människor i tätort respektive landsbygd än vad den är mellan människor med olika utbildningsnivå. Fler definieras som överviktiga eller feta idag jämfört med för tre decennier sedan. Idag är cirka hälften

av alla män och ungefär fyra av tio kvinnor i Sverige överviktiga eller feta. Efter en uppgång under 1980- och 1990-talen verkar nivån ha stabiliserats, men andelen med fetma har fördubblats från 5 till drygt 10 procent och andelen överviktiga har ökat från 31 till drygt 44 procent.

Att ha tättare hälsosamtal upp till 18 års ålder

Skolan har en viktig uppgift i att både förmedla kunskap om hälsa samt tidigt fånga upp elever i olika typer av riskzoner för att motverka ohälsa och utanförskap. Enligt 2010 års skollag ska hälsobesök erbjudas alla elever i grundskolan i förskoleklass, årskurs 4, årskurs 7 eller 8 samt i gymnasiet årskurs 1. Under totalt 13 år sker hälsosamtalen vid fyra tillfällen trots att mycket händer på kort tid i en ung människas liv. Tättare hälsosamtal i skolan kan fånga upp unga människors ohälsoproblematik tidigt. Hälsosamtalen bör därför erbjudas oftare, förslagsvis vartannat år, det vill säga en fördubbling jämfört med idag.

Även om utvecklingen av övervikt och fetma bland barn också tycks ha stannat av så uppstår tyvärr problemen med fetma och övervikt allt tidigare i livet. Andelen överviktiga barn har så mycket som fördubblats under de senaste två decennierna. Motsvarande för feta barn har ökat fyrfaldigt och vi vet att fetma när det väl är ett faktum är svårt att bli av med. Fokus måste därför inriktas på att i så stor utsträckning som det är möjligt att motverka att barn hamnar i övervikts- eller fetmaproblematik över huvud taget. Hela 80 procent av de barn som var överviktiga i 6–7-årsåldern är fortsatt överviktiga i de sena tonåren. Det visar tydligt att förebyggande insatser måste börja redan innan skoltiden.

Problemen med övervikt och fetma bland barn är inte jämnt fördelade över landet, tvärtom finns mycket stora skillnader mellan barn i olika delar av Sverige. När man som förälder vill ha råd och stöd för barn med övervikt eller fetma kan man vända sig till barnavårdscentralen, vårdcentralen och skolhälsovården. Därifrån remitteras barnet till en barnläkarmottagning om det har tydliga besvär. På barnläkarmottagningen finns barnläkare som kan bedöma barnets tillväxt och hälsa, och ofta finns det tillgång till dietist. Ofta beror övervikt och fetma hos barn och deras föräldrar också på att familjemedlemmarna har liknande vanor kring kost och motion. Som förälder till ett barn med viktproblem kan man inte göra något åt sitt arvsanlag, men om man har ett ohälsosamt sätt att leva som lett till stora besvär går det att ändra, och stöd för det finns inom primärvården.

Mer rörelse i skolan eller på fritids kan förutom att bidra till bättre hälsa också bidra till att fler barn klarar skolans kunskapskrav och kan gå vidare till gymnasiet. Moderaterna vill därför verka för att främja mer rörelse i skolan eller på fritids. Undervisningen i idrott och hälsa har en viktig funktion eftersom den genom skolplikten når alla barn och unga, vilket är särskilt viktigt mot bakgrund av att det finns unga som annars sällan eller aldrig rör på sig. En timmes extra idrott eller rörelse per dag kommer inte ensamt att lösa problemet med övervikt och fetma bland barn och ungdomar, men är ett stort steg framåt för ett mer hälsosamt Sverige.

Psykisk ohälsa

För att säkerställa att den vård som erbjuds personer med psykisk ohälsa är kunskapsbaserad, gav den tidigare alliansregeringen Socialstyrelsen i uppdrag dels att arbeta med framtagande av nationella riktlinjer, dels att tillsammans med relevanta myndigheter skapa en struktur för att långsiktigt säkerställa en samordnad och behovsanpassad statlig kunskapsstyrning inom området psykisk ohälsa. Socialstyrelsen har också tagit fram nationella riktlinjer inom ramen för psykiatrins kärnsyndrom såsom psykos- och affektiva sjukdomar, och även utvecklat, förstärkt och behovsanpassat de insatser som bedrivits inom ramen för den struktur för uppföljning och utvärdering inom området som myndigheten presenterade 2012. Under 2013 har Socialstyrelsen inventerat behoven av kunskap på vissa områden som t.ex. adhd och barn och unga. Syftet med inventeringarna är att säkerställa att kunskapsstyrningen blir ändamålsenlig och relevant för huvudmän, patienter och anhöriga.

Personer med psykisk ohälsa ska ha samma tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad, säker och tillgänglig vård och omsorg av god kvalitet som personer med somatisk ohälsa. Kunskapsstöd, kompetensutveckling och kvalitetsarbete är ett prioriterat område i den tidigare alliansregeringens särskilda satsning PRIO psykisk ohälsa – plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa 2012–2016. I och med den allt ökande psykiska ohälsan ser vi med oro på att vänsterregeringen nu väljer att omfördela resurserna för psykiatrin. Vi befärar att detta kommer påverka patienterna negativt och anser att det är viktigt att fortsätta med PRIO-satsningen och psykiatrimiljarden fram till åtminstone 2016 och sannolikt ännu längre.

Unga och psykisk ohälsa

Överlag verkar de flesta barn i Sverige trivas ganska bra med livet. Åtta av tio unga ser ljusst på framtiden och de flesta är nöjda med sin hälsa. Samtidigt som den psykiska hälsan bland unga har försämrats under senare år. Enligt uppgifter från barn- och ungdomspsykiatri (BUP) inom Stockholms läns landsting har 15–20 procent av barn och unga under 18 år nedsatt psykisk hälsa som innebär sänkt livskvalitet. De vanligaste diagnoserna är ångeststörningar och nedstämdhet och depression. De vanligaste psykosociala påfrestningar som barnen upplever är relationsproblem mellan föräldrarna, andra relationsproblem i familjen och svårigheter med vänner. En undersökning som ofta refereras till är ”Skolbarns hälsovanor” som Världshälsoorganisationen (WHO) samordnar sedan 1985. I undersökningen utfrågades ett slumpmässigt urval av 11-, 13- och 15-åringar om sina levnadsvanor, hälsa och miljö i skola och hemmet. Om man följer barnens svar och hur de har förändrats över tid dyker ett oroväckande mönster upp. Andelen barn och ungdomar som anger att de är mycket friska minskar med åldern. Med åldern ökar också skillnaderna mellan könen, till flickornas nackdel. Samtidigt ökar de självupplevda psykiska besvären. När mobbning flyttar ut på nätet måste samhällets hjälpinsatser för den som blir utsatt för mobbning flytta med. Ett samarbete mellan t ex polis, psykiatri och socialtjänst bör därför ha en dygnet runt-bemanning på internet så ungdomar lätt kan komma i kontakt med någon som kan fungera som stöd och ge vägledning i svåra situationer.

ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK

Alkohol

Glädjande nog kan det konstateras att ungdomar dricker mindre alkohol nu än tidigare. Försäljningen av sprit har också minskat till förmån för försäljning av vin och starköl. Minskning av alkoholkonsumtionen gäller dock inte alla utan har i stället ökat i gruppen kvinnor 65–80 år. Den moderata alkoholpolitiken bygger på en kombination av människors eget ansvar och samhällets nödvändiga insatser för att motverka alkoholens skadliga effekter.

Vi har i Sverige sedan länge haft en alkoholpolitik som bygger på punktbeskattning och detaljhandelsmonopol som haft som målsättning att begränsa totalkonsumtionen av alkohol. Syftet är att hålla den totala konsumtionen av alkohol i samhället på en låg nivå för att minska riskerna för att individer fastnar i missbruk eller skadlig alkoholkonsumtion. Det är viktigt att göra skillnad mellan konsumtion, överkonsumtion

och missbruk av alkohol. Det är framförallt missbruket som är skadligt och som det är viktigt att komma till rätta med. Systembolagsmodellen innebär en begränsning för människor att behöva anpassa sig till Systembolagets geografiska placeringar och öppettider. Därför är det viktigt att Systembolaget har en positionering med ett brett sortiment och urval och fler möjligheter för människor att handla på i alla delar av landet genom bland annat ombud eller hemförsäljning. Det ska kännas tillgängligt, inte krångligt, att köpa en flaska vin eller några öl till helgen.

Det finns ett viktigt och tydligt hälsoperspektiv i alkoholfrågan. Det är viktigt att samhället och skolan tidigt går ut med saklig information till unga om alkoholens faror och risker. Det är också viktigt att sätta in stödåtgärder mot tendenser till missbruk. Skolan fyller här en mycket viktig roll när det gäller att upptäcka och hjälpa de ungdomar som är på väg att hamna i en skadlig alkoholkonsumtion men också idrottsrörelsen som aktiverar många unga och därigenom bidrar till både information om alkohol och droger och utgör alternativa aktiviteter. Framförallt har föräldrar ett stort ansvar över sina barn och ungdomar. Vi anser att alla skolor ska ha ett väl utarbetat samarbete med vård och välfärdsgrannar såsom till exempel socialtjänsten, polis och BUP och ha en åtgärdsplan för motverkande av narkotika. Alla skolor ska ha ett samarbetsavtal med polisen, alla skolor ska ha en plan för hur man agerar med socialtjänsten om man upptäcker missbruk på skolan. Narkotikaanvändningen bland våra unga ska motarbetas med alla till buds stående medel.

Motverka narkotika

Nya moderaterna står bakom en restriktiv narkotikapolitik och målet är ett narkotikafritt samhälle. Genom lagstiftning, opinionsbildning, förebyggande arbete och insatser från polis och tull strävar vi efter att begränsa tillgången till narkotiska preparat. Narkotika bidrar till så mycket elände såsom till exempel grav ohälsa, död, våld och kriminalitet varför narkotikamissbruk i alla dess former bör motverkas. Precis som många andra ohälsoproblem är missbruk när det väl är ett faktum svårt att bryta och fokus bör därför riktas främst på förebyggande insatser. Det förebyggande arbetet kan minska efterfrågan genom att medvetandegöra riskerna med narkotika och minska nyrekryteringen till missbruk. Sammantaget har Sverige en bättre narkotikasituation än övriga Europa. Samtidigt återstår mycket att göra. Tiotusentals personer använder narkotika regelbundet och hundratals dör varje år av narkotikarelaterade orsaker. Kriminaliteten som är kopplad till missbruket är omfattande. Den som befinner sig i ett narkotikamissbruk löper mycket hög risk för att drabbas av allvarlig sjukdom, smitta

och för tidig död. Inte sällan befinner sig den som fastnat i ett narkotikaberoende även i ett mycket djupt utanförskap.

Bilden av hur många narkotikamissbrukare som finns i Sverige är vare sig entydig eller exakt utan bygger på skattningar. De senast tillgängliga uppgifterna som Missbruksutredningen (SOU 2011:35) redovisar är en uppskattning, gjord av Socialstyrelsen, som bedömer att det år 2007 fanns ca 29 500 personer med problematisk narkotikaanvändning eller tungt narkotikamissbruk, varav ca 10 000 var beroende av heroin och andra opiater. I de drogvanundersökningar som genomförs av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) årligen framgår att 21 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna i årskurs två på gymnasiet använt narkotika någon gång.

Narkotikaerfarenheten utgörs till största delen av cannabis. En mycket farlig drog som börjar etableras allt mer i samhället är den cannabisliknande substansen Spice. Det är ett samlingsnamn för syntetiska cannabinoider och drogen ger ett mycket starkt och ofta okontrollerat rus. Enligt polisen är den populär hos ungdomar på grund av det låga priset och tillgängligheten. Vård för narkotikarelaterade diagnoser ökar i flera åldersgrupper, men snabbast bland de unga.

Sverige och rökning

Ungefär 16 procent av befolkningen i Sverige röker och kvinnor röker mer än män. Trots att andelen rökare i Sverige är lägst inom EU så får rökningen stora konsekvenser också här. Det är av forskningen idag ställt utom allt tvivel att hälsoriskerna med rökning, till och med så kallad passiv rökning, är enorma. Mycket stort onödigt lidande och förtida dödsfall i exempelvis KOL, hjärt-kärlsjukdomar och många olika cancerformer inklusive lungcancer korrelerar mycket starkt till rökvanorna hos befolkningen. Det är mycket oroande att trots den kunskap vi har idag om rökningens tydliga koppling till ohälsa, röker fortsatt ungefär var sjätte svensk medborgare. Allra mest oroande är förstås att unga börjar röka. Det pågår arbete internationellt om att motverka nyrekrytering av tobaksanvändare framförallt när det gäller rökning. En viktig politisk åtgärd i dessa sammanhang är därför att fortsatt se över möjligheten att införa förbud mot rökning i ännu flera offentliga miljöer än som är fallet idag. Men det är också viktigt att vi fortsätter att informera unga människor om de skadeverkningar och sjukdomar som kan följa i tobakens spår.

Cecilia Widegren (M)

Margareta B Kjellin (M)

Finn Bengtsson (M)

Amir Adan (M)

Sofia Fölster (M)

Sofia Arkelsten (M)

Thomas Finnborg (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M)